

Prijsongelijkheid: regionale inflatieverschillen volgens leeftijd en inkomen

2020/1

03 | 03 | 2020

 MENSEN

 WELVAART

 BESCHERMING

1. INLEIDING

Prijsongelijkheid

Dit artikel is niet gewijd aan “The Price of Inequality”, zoals het beroemde boek van Joseph Stiglitz titelt, maar wel aan de “prijsongelijkheid”. Deze ongelijkheid is weer brandend actueel, door het conflict met de gele hesjes in Frankrijk, en getuigt van een strijd voor meer koopkracht. De indruk heerst vandaag de dag dat vooral de lagere inkomens het meest te lijden hebben onder prijsstijgingen. Ook in België is de inflatie het belangrijkste onderwerp tijdens debatten over koopkracht. Zo horen we soms dat de prijzen sinds de invoering van de euro fors gestegen zijn, dat de laagste lonen op lange termijn in reële waarde dalen, of nog, dat sommige identieke goederen en diensten in de buurlanden goedkoper zijn. Economen hebben de neiging om deze veronderstellingen te ontcrachten of juist te bevestigen met een studie van een macro-economisch aggregaat – de inflatie – die de prijsverschillen op het grondgebied objectieveert. Traditiegetrouw wordt daarom een consumptieprijsindex (CPI) berekend door de evolutie te volgen van de prijzen van een aantal producten – de boodschappenkorf – die werden gekozen omdat ze het meest representatief zijn voor de consumptie van de gemiddelde Belg. Dit is alvast duidelijk: het begrip gemiddeld huishouden staat centraal in de berekening van de inflatie, net zoals het begrip gemiddelde mens in de redenering van Adolphe Quételet centraal stond. Het gemiddelde huishouden bestaat echter niet, net zomin als de gemiddelde mens. Als een huishouden afwijkt van de gemiddelde boodschappenkorf door meer goederen te verbruiken waarvan de prijzen sneller stijgen, dan lijdt dit huishouden onder een grotere inflatie dan het door de CPI beoogde huishouden. Daarom bestuderen we deze inflatieverschillen volgens een drieledig onderscheid: gewest, leeftijd en inkomen. Zo kunnen we nagaan in welk gewest de inflatie het hoogst is, maar ook voor welke inkomensgroep en voor welke leeftijdscategorie.

Wij danken, zonder ze bij dit artikel te betrekken, de medewerkers van de FOD Economie (Algemene Directie Statistiek), Peter Van Herreweghe (directeur van het Prijzenobservatorium), Bruno Kestemont, Kelly Sabbe en Ken Van Loon, voor hun kostbare ondersteuning in het gebruik van de EBM-databanken. We haalden ook veel voordeel uit de vruchtbare gesprekken met onze collega's bij Itinera – Marc de Vos, Ivan Van de Cloot, Simon Ghiotto – en uit de feilloze logistieke ondersteuning van Liesbeth Defrancoq. Tot slot danken we ook Laurent Jacquet (directeur) en Christine Cobut van de CREG.

JEAN HINDRIKS:
Senior Fellow Itinera
ANTOINE GERMAIN

Hoewel de officiële berekening van de inflatie relevant is en enkele reële toepassingen kent, met name voor de indexeringsmechanisme van de lonen en de sociale uitkeringen¹, heeft dit proces waarbij een aggregaat van prijzen wordt samengesteld, tot gevolg dat de grote diversiteit van de prijschommelingen tussen goederen en diensten niet tot uiting komt. Bijvoorbeeld, als de prijs van de brandstoffen met 15% stijgt en tegelijkertijd de prijs voor televisietoestellen met 25% daalt, dan zou het effect op de CPI – en dus op de inflatie – nihil kunnen zijn. Bevolkingsgroepen van wie het aandeel van de uitgaven voor brandstoffen bijzonder hoog is (denk ook hier aan de gele hesjes), zouden bijgevolg meer last kunnen hebben van de inflatie dan voor de gemiddelde Belg vooropgesteld wordt.

Met deze analyse wilden we deze inflatie berekenen voor verschillende groepen en daarbij rekening houden met het specifieke consumptieprofiel van deze verschillende groepen. Zo berekenen we een specifieke inflatie voor elk Belgisch gewest, wat voor zover ons bekend, nooit eerder is gebeurd. Zo kunnen we dan nagaan of de inflatie per gewest verschilt. Een ander nuttig onderscheid is de leeftijdscategorie of de inkomensgroep. We wensen in het bijzonder na te gaan of de inflatie bescheiden gezinnen en ouderen harder treft. Daarvoor stellen we consumptiekorven samen volgens de leeftijdsklasse en de inkomensgroep waartoe het gezin behoort. Indien huishoudgroepen een aanzienlijk verschillend consumptiegedrag hebben en als de prijzen van deze verschillende korven anders evolueren, kunnen we per groep ook een ander inflatieniveau verwachten.

Gevoelsinflatie en werkelijke inflatie

Heel wat auteurs bestudeerden de verschillen tussen gevoelsinflatie en “officiële” inflatie; bijvoorbeeld De Ménil en Bhalla (1975) en Jonung (1981) voor twee van de eerste empirische studies over het onderwerp, respectievelijk voor de Verenigde Staten en Zweden. Dit sluit aan bij de academische traditie van de studie naar het verband tussen inflatie, tewerkstelling en lonen na Phillips (1958) en zijn vermaarde negatieve correlatie-curve tussen inflatie en tewerkstelling. Later wijzen andere auteurs op het belang van anticipatie van inflatie als onderliggende drijfveer voor deze correlatie. Denk maar aan de basiswerken van Robert Lucas (1972; 1975) of de voorzittersrede van de *American Economic Association* door Milton Friedman (1968). Recent nog beklemtoonden onderzoekers dat de perceptie van inflatie kon afhangen van een reeks sociaal-demografische en economische indicatoren die eigen zijn aan elk individu (Li et al., 2017) en dat de inflatieverdeling een noemenswaardige impact kan hebben op de groei en de spreiding daarvan (Varoudakis, 1995).

¹ België is, samen met Luxemburg, het enige land ter wereld waar loon, pensioen en sociale uitkeringen nog aan een automatisch indexeringsmechanisme verbonden zijn. De lonen van de privésector worden geïndexeerd op basis van de Collectieve Arbeidsovereenkomsten, bepaald door sectorgebonden sociaal overleg, en volgen in de meeste gevallen een dynamiek die vergelijkbaar is met die van de index.

Plutocratische vertekening

Bodart en Hindriks (2006a) wezen op de *plutocratische aard* van de berekeningswijze van de CPI, die bij de berekening van de inflatie een oververtegenwoordiging van rijke gezinnen en een ondervertegenwoordiging van arme gezinnen impliceert. De CPI is immers gebaseerd op een *gemiddelde consumptiekorf* waarin elke groep van huishoudens een aandeel heeft, namelijk zijn aandeel in de totale consumptie. Dat houdt in dat huishoudens met een hogere consumptie in de gemiddelde consumptiekorf beter vertegenwoordigd zijn. Een alternatief voor de CPI zou zijn om een *democratische index* te berekenen die aan elke categorie een gewicht zou toekennen dat in verhouding staat tot zijn aandeel in de bevolking (en niet in verhouding tot zijn aandeel in de totale consumptie). In verschillende studies werd het mogelijke verschil geanalyseerd tussen de plutocratische index en de democratische index, waarmee deze hypothese bevestigd wordt. Dat geldt met name voor Spanje (Izquierdo et al., 2003), waar het verschil tussen de plutocratische index en de democratische index – of de plutocratische vertekening – in de jaren negentig gemiddeld 0,055 procentpunt per jaar bedraagt.²

Regionale verschillen

Uit verschillende empirische studies is gebleken dat er qua inflatie significante ongelijkheden zijn, onder meer voor het Amerikaanse geval dat wordt uiteengezet door Hobijn en Lagakos (2003) en later door Kaplan en Schulhofer-Wohl (2016), maar ook voor de Italiaanse (Baldini, 2005), de Britse (Crawford en Smith, 2002), Europese (Colavecchio et al., 2011) en Zuid-Afrikaanse gevallen (Oosthuizen, 2013). Interessant is dat uit al deze studies geen regelmaat in tijd en ruimte kan worden vastgesteld tussen de persistente ongelijkheden inzake inflatie. Kaplan en Schulhofer-Wohl (2016) stellen aan de hand van scandata bijvoorbeeld vast³ dat in de Verenigde Staten tussen 2004 en 2013 de inflatie afneemt naarmate het loon lager is. Baldini (2005) daarentegen constateert dat de meest welgestelde Italiaanse huishoudens in de periode 1986-2004 met een grotere inflatie kampten dan de minstbedeelde huishoudens.

In België vonden Bodart en Hindriks (2006b) voor de periode 1998-2005 geen ongelijkheden inzake inflatie, maar in een latere studie stelden ze vast dat er in de periode 2000-2010 aanzienlijke variaties waren naargelang het inkomen of de leeftijd (Bodart en Hindriks, 2013). Een zeer belangrijk resultaat van de studie is dat de inflatieverschillen sinds 2004 groter zijn geworden en “*voor de periode 2001-2011 een cumulatief cijfer hebben bereikt van 32% voor de armste huishoudens (decil 1), tegenover 26% voor de rijkste huishoudens (decil 10)*”.

² De gemiddelde absolute plutocratische vertekening van deze studie bedraagt 0,09 procentpunt per jaar.

³ De scandata worden meegedeeld door de grote groepen van distributeurs, die de evolutie van consumptie-volumes volgen door alle streepjescodes in te zamelen die aan de kassa van de super- en hypermarkten worden ingescand. In België worden deze gegevens sinds 2015 gebruikt om de CPI te berekenen.

Wij zetten hier de studie van het geval België verder voor de daaropvolgende periode waarvoor gegevens beschikbaar zijn, namelijk 2011-2018. Onze aanpak is vergelijkbaar met die van Bodart en Hindriks (2006a; 2006b; 2013) voor wat de methodologie betreft; in het volgende deel lichten we die methodologie toe. We willen niet alleen de berekening van de inflatie voor de periode 2011-2018 bijwerken, maar bestuderen ook de ongelijkheden in inflatie op regionaal niveau, d.w.z. de evolutie van de prijzen in de gewesten (intra) en tussen de gewesten (inter). Deze regionale aanpak is maar mogelijk vanaf 2010, met de regionalisering van de Huishoudbudgetonderzoeken (HBO) door Statbel. Een andere fundamentele verandering in de Huishoudbudgetonderzoeken is dat sinds 2016 scandata en webscraping worden gebruikt; deze gegevens zijn nauwkeuriger en maken van België een baanbreker op dit vlak.

Onze studie brengt ten opzichte van de vorige studies significante verbeteringen aan. We stellen vast dat in Vlaanderen en Wallonië de inflatie afneemt met het loon en dat in Brussel de inflatie stijgt met het loon. In de drie gewesten stijgt de inflatie met de leeftijd. We merken ook op dat er tussen de gewesten grote verschillen zijn in het inflatieniveau: het cumulatieve inflatiepercentage voor de periode 2011-2018 bedraagt 16,46% voor Vlaamse jonge huishoudens (jonger dan 30), tegenover 14,72% voor Brusselse jonge huishoudens.

Tot slot moeten onze resultaten met enig voorbehoud worden geïnterpreteerd. Onze analyse beperkt zich immers tot de studie van de evolutie van de prijzen en houdt geen rekening met eventuele indexeringen en salarisverhogingen die (althans gedeeltelijk) de inflatie compenseren. Het is onze bedoeling om voor de periode 2011-2018 de inflatie specifiek voor elke groep huishoudens te beoordelen, om deze specifieke inflatie dan in perspectief te kunnen plaatsen met het Belgische indexeringsmechanisme voor de lonen, pensioenen en sociale uitkeringen.

2. METHODOLOGIE

We hebben een gedetailleerde analyse gemaakt van de evolutie van de prijzen in België, door een Laspeyres-index op te stellen.⁴ In die zin sluit onze aanpak nauw aan bij die van de meeste nationale instituten voor de statistiek wereldwijd. Om de inflatieverschillen up te daten volgens leeftijd of inkomen, hebben we voor elk van de onderstaande groepen g ($g = 1, \dots, 40$) voor de periode 2011-2018 op Belgisch én regionaal niveau een prijsindex opgesteld.

De inflatie bij tijd t voor groep g ($g=1\dots40$) wordt als volgt berekend:

$$\Pi_{g,t} = \sum_j \omega_{g,j,t} \Pi_{j,t}$$

$\Pi_{j,t}$ is het groeicijfer voor de prijzen van product j tussen periode t en $t-1$

$\omega_{g,j,t}$ is het aandeel van product j in het gezinsbudget van huishoudens uit groep g in periode t waarbij $j = 1, 2, \dots, 107$ producten en $t = 2011, 2012, \dots, 2018$ (jaarlijks)

De huishoudens groep ($g=1\dots40$) wordt als volgt berekend

Groepen g	<u>Gemiddelde korf</u>	<i>K1</i>	<i>K2</i>	<i>K3</i>	<i>K4</i>	Jonger dan 30	30-39 jaar	40-49 jaar	50-59 jaar	Ouder dan 60
België	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vlaanderen	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Brussel	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Wallonië	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40

Dit is mogelijk omdat we gebruikmaken van de resultaten van het Huishoudbudgetonderzoek (HBO) dat werd gerealiseerd door Statistics Belgium (Statbel), de dienst statistiek van de FOD Economie. Concreet wordt een breed panel van Belgen bevroegd over hun consumptiegewoontes en door de individuele resultaten samen te voegen, kunnen consumptieprofielen opgesteld worden die naargelang de verschillende hoofdcriteria gedifferentieerd kunnen worden (bijvoorbeeld volgens

⁴ De Laspeyres-index meet de evolutie in de tijd van de prijs die voor een referentiekorf betaald moet worden; die korf wordt samengesteld op basis van een consumptiekorf voor een referentiejaar. Hij houdt geen rekening met veranderingen in de consumptiekorf, bijvoorbeeld wanneer de relatieve prijzen veranderen. Om die reden wordt doorgaans geoordeeld dat deze index de werkelijke inflatie overschat (Bodart en Hindriks, 2006a). In ons geval blijft die overschatting geval beperkt, omdat we de consumptiekorf om de twee jaar aanpassen aan de opeenvolgende HBO's.

inkomenskwartiel, leeftijd van de referentiepersoon van het huishouden, grootte van het huishouden, enz.). Dit onderzoek werd in 2010 grondig hervormd⁵. Vóór die hervorming, die door Eurostat werd gecoördineerd, konden de consumptieprofielen volgens inkomensdeciël worden gedifferentieerd en werd het onderzoek jaarlijks gehouden (zie Bodart en Hindriks, 2013). Sinds 2010 wordt het onderzoek maar om de twee jaar gepubliceerd en kunnen de resultaten gedifferentieerd worden volgens inkomenskwartiel en volgens (Brussels, Waals, Vlaams) gewest. Ondanks de statistische breuk die hiervan het gevolg is, blijft het relevant om met een studie volgens kwartielen te analyseren of de ongelijkheden inzake inflatie die in het verleden voor België uit andere studies zijn gebleken, blijven voortbestaan.

Van het HBO hebben we de wegingen $\omega_{g,j,t}$ afgeleid als de verhouding van het jaarbedrag dat gemiddeld in het jaar t door huishoudens van groep g voor het product j wordt uitgegeven, ten opzichte van het gemiddelde totaalbedrag dat in dat jaar door die huishoudens wordt uitgegeven.

We hebben daarvoor gebruikgemaakt van de HBO-databank voor de jaren 2012, 2014, 2016 en 2018 voor de consumptieprofielen van de (Belgische, Vlaamse, Brusselse en Waalse) huishoudens volgens inkomenskwartiel en leeftijdscategorie (jonger dan 30, 30-39 jaar, 40-49 jaar, 50-59 jaar, ouder dan 60). Het gebruikte niveau van uitsplitsing stemt overeen met de internationale nomenclatuur *Classificatie van individuele verbruiksfuncties* (COICOP) niveau 3, wat overeenstemt met een honderdtal productgroepen waarvan wij doorheen de tijd hebben opgevolgd hoe hun gewicht in het gezinsbudget en hun prijs evolueerden.⁶

De prijsgegevens zijn als open source beschikbaar en worden maandelijks door Statbel berekend. We moeten er hier op wijzen dat het instituut aanzienlijke inspanningen levert om volgens geavanceerde methodes prijsgegevens in te zamelen – hoofdzakelijk via scandata en webscraping. Sinds 2016 zijn prijzen die ongeveer 23% van het gewicht van de boodschappenkorf vertegenwoordigen, afkomstig van deze vernieuwende methodes waarmee de evolutie van de consumptie en de prijzen bij de Belgen op de voet kan worden gevolgd, met name doordat rekening wordt gehouden met de effecten van kortingen van het type 2+1 gratis, met prijzen die verschillen naargelang van de verpakking, of nog, de aanzienlijke hoeveelheden kledingartikelen die via online verkoopwebsites worden aangekocht. Voor de prijsgegevens van 2019 bedraagt dit percentage 27%.⁷ België behoort nu tot de top, dankzij Statbel – wereldwijd het vijfde nationaal instituut voor de statistiek dat scandata gebruikt.⁸

5 Geïnteresseerden vinden via de onderstaande link meer informatie: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/huishoud-budget>

6 De wegingen van de producten volgen met andere woorden voor een stuk de evolutie van de consumptiegewoonten, wat maakt dat onze inflatie-index de werkelijke inflatie beter weergeeft dan een klassieke Laspeyres-index, die op een vaste consumptiestructuur gebaseerd is.

7 Meer informatie over de methodes scandata (1) en webscraping (2) kan via de volgende link op de website van Statbel worden gedownload: (1) <https://statbel.fgov.be/nl/documents/het-gebruik-van-scannerdata-van-supermarkten-de-consumptieprijsindex> (2) <https://statbel.fgov.be/nl/documents/analyse-webscraping-de-verzameling-en-verwerking-van-online-data-voor-de>

8 Het nadeel van scandata is dat ze gebonden zijn aan de koopbeslissing. Dat betekent dat als er geen aankoop is, er ook geen prijs is, waardoor de prijzen gevoeliger zijn voor lokale en seizoensgebonden schommelingen.

We zijn ervan uitgegaan dat de prijzen op heel het grondgebied dezelfde zijn, en dus hebben we dezelfde prijschommelingen toegepast op de verschillende gewesten die we in onze analyse hebben bestudeerd⁹. Aan deze veronderstelling dat de prijs uniform is, brengen we twee aanpassingen aan. In bijlage 5 bestuderen we welke impact het heeft als we rekening houden met de sociale tarieven voor elektriciteit en gas, waardoor arme gezinnen andere prijsvariaties kennen dan gezinnen die niet van een sociaal tarief genieten. In bijlage 6 gaan we na welke impact het heeft als de elektriciteitsprijs sinds de zesde staatshervorming anders evolueert.

Als de twee databanken (prijzen en HBO) naast elkaar worden gelegd, gaat minder dan 10% van de gegevens verloren, voor de analyse volgens kwartiel én voor de analyse volgens leeftijd. Dit verlies stemt overeen met een tekort aan harmonisatie van de gegevens doorheen de verschillende onderzoeken en/of tussen de twee databanken. Het wordt geminimaliseerd door het gebruik van COICOP-uitsplitsingsniveau 3. Hogere uitsplitsingsniveaus brengen immers een verlies van minstens 17,4% van de gegevens mee, gecombineerd met een kleinere precisie door enkele zeer zwakke weggingen (zo bedraagt het gewicht van mosselen in blik in het jaarbudget van de Belgische huishoudens in 2016 immers slechts 0,0087285 per duizend euro uitgaven). Tot slot zouden we, door nog verder uitgesplitste gegevens te gebruiken, niet specifiek rekening hebben kunnen houden met de veranderingen in de tijd van consumptieschema's volgens inkomen of leeftijd; dat zou in strijd zijn geweest met de doelstelling van onze analyse. Verder hebben we eventuele vertekeningen van steekproeven genegeerd en hebben we geoordeeld dat de steekproeven voor onze doelstellingen voldoende groot waren. Dit is coherent met de nieuwe big data-methodes die bij de inzameling van prijsgegevens gebruikt worden en hierboven werden uiteengezet.

Verder moet worden opgemerkt dat de nominale waarden van het HBO 2016 en 2018 voor een stuk beïnvloed zijn door het gebruik van webscraping en scandata, wat breekt met de vergelijkbaarheid inzake waarden met het HBO 2012 en 2014, die in onze berekeningen eveneens worden gebruikt. Het aandeel van de producten in de huishoudkorf blijft echter vergelijkbaar en is zelfs nog representatiever voor de werkelijke consumptie, wat de betrouwbaarheid van onze raming van de inflatie nog versterkt.

Verder hebben we de consumptieschema's van 2013, 2015 en 2017 geëxtrapoleerd als een rekenkundig gemiddelde van de schema's van respectievelijk 2012 en 2014, van 2014 en 2016 en van 2016 en 2018. Dat veronderstelt dat consumptieveranderingen in de tijd gladgestreken worden. In dezelfde geest worden de weggingen van het onderzoek van 2012 gebruikt om de resultaten van 2011

⁹ Voor zover ons bekend bestaat er geen databank die de evolutie van de prijzen volgens gewest in België weergeeft. In 2014 werd na akkoord van de Indexcommissie overigens afgestapt van prijsonderzoeken op basis van een steekproef van gemeenten, omdat door de groei van de supermarkketens de prijsverschillen volgens locatie in het algemeen overigens verwaarloosbaar zijn geworden. Een recente studie blijkt deze bewering echter weer op de helling te plaatsen, want ze wijst op een ruimtelijke ongelijkheid in de impact die een hervorming van de accijnzen op alcohol heeft op de prijzen (Hindriks en Serse, 2019).

te bepalen en dit wegens de hoger genoemde statistische breuk van 2010. We beklemtonen dat deze beperkingen gecompenseerd kunnen worden door het feit dat gegevens die om de twee jaar worden ingezameld, van betere kwaliteit zijn.

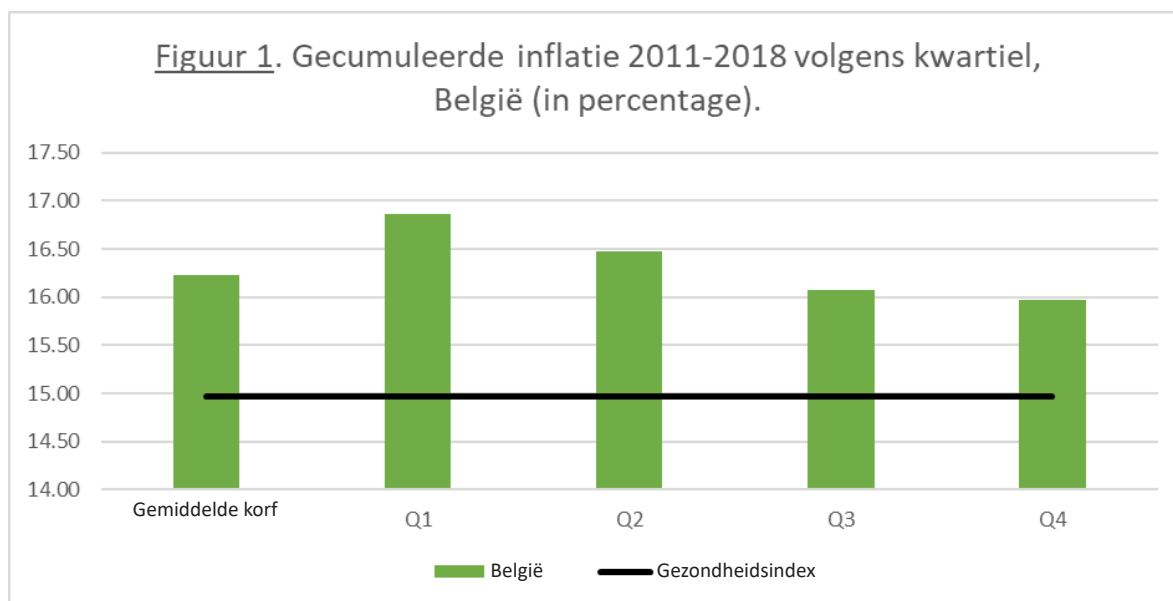
Tot slot hebben we uit al onze berekeningen de post “Fictieve huurgelden”, die een aantal uitgaven door eigenaars dekt, verwijderd. We hebben daar twee redenen voor: door het fictieve karakter hiervan is het moeilijk en zelfs onmogelijk om de evolutie van de prijzen te volgen; anderzijds vormen deze fictieve huurgelden strikt genomen geen consumptie-uitgaven. Daarentegen hebben we de andere kleine wijzigingen die de FOD Economie bij de berekening van de consumptieprijsindex (CPI) toepast (zie Ministerie van Economische Zaken, 1999) niet doorgevoerd; daardoor verschilt onze index lichtjes van de officiële index.¹⁰ Bovendien wordt onze analyse *a posteriori* gemaakt: we beschikken immers over een geheel van historische gegevens waarover de FOD Economie voor haar maandelijkse berekeningen van de CPI niet noodzakelijk beschikt. Zo wordt de CPI van 2015 door Statbel berekend op basis van de wegingen van het HBO-onderzoek van 2012, waarop dan de prijsschommelingen geprojecteerd worden. Met onze aanpak kunnen we het HBO van het jaar *t* doen overeenstemmen met de prijsschommelingen van datzelfde jaar, wat beter aansluit bij de werkelijke inflatie voor de consument. In dat opzicht verschilt onze aanpak van die van Bodart en Hindriks (2013), die de wegingen van het jaar *t-1* gebruikten om de inflatie op tijd *t* te berekenen. Met deze technische beschouwingen willen we alleen onderstrepen dat de nominale waarden van onze resultaten niet noodzakelijk beter vergelijkbaar zijn dan de berekeningen van andere auteurs of van Statbel. Onze resultaten zijn echter gegarandeerd intern coherent en dus halen we de oorspronkelijke doelstelling om te controleren of de inflatieverschillen in België naargelang van de leeftijd of het inkomen in de tijd blijven voortbestaan.

¹⁰ Gemiddeld ligt onze inflatie-indicator elk jaar 0,08 procentpunt hoger dan de officiële inflatie (bv. 2,08% tegenover 2%). Voor sommige jaren ligt onze inflatie lager dan de officiële inflatie (2011, 2012 en 2017); voor andere jaren dan weer hoger (2013-2016 en 2018).

3. RESULTATEN

3.1. INFLATIE VOLGENS INKOMEN (BELGISCH NIVEAU)

Door de consumptiekorven volgens kwartiel samen te stellen, kwamen we met onze berekening op een inflatie van 16,23% voor de gemiddelde Belgische huishoudkorf. Ons percentage verschilt van dat van Statbel om de in deel 2 aangehaalde redenen.

We stellen echter vast dat, voor de onderzochte periode op nationaal niveau, de ongelijkheden inzake inflatie volgens inkomen van het huishouden echter relatief klein zijn: de huishoudens van het eerste kwartiel kenden een gecumuleerde inflatie van 16,86%, terwijl de huishoudens van het laatste kwartiel een gecumuleerde inflatie kenden van 15,97%, hetzij een verschil van ongeveer 1 procentpunt. Dit resultaat is duidelijk minder uitgesproken dan de resultaten van Bodart en Hindriks (2013), die voor een vergelijkbare tijdsperiode (2001-2008) tussen het eerste en het laatste deciel een inflatieverschil vaststelden van bijna 5 procentpunten.

Dat kan als volgt worden verklaard:

1. Algemeen gesproken is de inflatie sinds de financiële crisis van 2007-2008 in de eurozone zwakker ten opzichte van de periode 2000-2007. Deze daling van de inflatie vlakkt de ongelijkheden in inflatie volgens consumptieprofiel af.
2. Ons niveau van uitsplitsing van de inkomsten in kwartielen is minder gedetailleerd dan dat van Bodart en Hindriks (2013), die voor de periode 2001-2008 in decielen opsplitsen. Dat wordt verklaard door de hervorming van het HBO in 2010, waar de inbegrepen vragen,

met name over de inkomsten van het huishouden, minder gedetailleerd waren dan vroeger. Hiermee wordt een dubbele doelstelling nagestreefd: ervoor zorgen dat de gegevens tussen de Europese staten vergelijkbaar zijn, en het verzamelen van gegevens vergemakkelijken door de vragenlijsten voor de deelnemers aan deze onderzoeken minder lastig te maken. Het nadeel is dat het eerste kwartiel besmet zou kunnen raken door de renteniers, zoals in een studie over het patrimonium wordt gesuggereerd (Du Caju, 2016).

Dit fenomeen van “renteniersvervuiling” voor de gegevens van het eerste inkomenskwartiel kan in ons geval moeilijk in cijfers worden uitgedrukt. De HBO-databank werd immers samengesteld vanuit het standpunt van de “uitgaven”, wat ons maar weinig inzicht geeft in het patrimonium van de verschillende inkomenskwartielen. We beschikken overigens niet over de nodige microgegevens om dit fenomeen te analyseren. Toch merken we het volgende op:

1. In zijn studie concludeert Du Caju (2016) dat 6% van de leden van het lagere inkomenskwintiel deel uitmaakt van het hoogste patrimoniumkwintiel. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om sommige gepensioneerden of mensen die geërfd hebben.
2. De analyse van de fictieve huurgelden (zie de bijlage bij dit artikel) bevestigt dat voor elk gewest de gemiddelde uitgaven voor de post “fictieve huurgelden” hoger liggen naarmate het inkomen hoger ligt.

Deze twee elementen wijzen erop dat het fenomeen “renteniersvervuiling” geen belangrijke rol speelt wanneer de inflatie voor het eerste kwartiel wordt bepaald. We beschouwen dit mogelijke effect dan ook als verwaarloosbaar, en het zou door latere studies (met microgegevens) nauwkeuriger gepreciseerd kunnen worden.

In dit stadium van de analyse zouden we kunnen concluderen dat de ongelijkheden inzake inflatie in België nagenoeg verdwenen zijn, krachtens de analyse voor de periode 1995-2004 (Bodart en Hindriks, 2006b). In het verdere verloop van onze analyse proberen we aan te tonen dat achter de inflatieongelijkheden die op nationaal niveau worden berekend, in feite aanzienlijke regionale verschillen schuilen, zowel binnen (*intra*) als tussen de drie gewesten (*inter*) van het land.

We wijzen erop dat we in de presentatie van de resultaten om pedagogische redenen ook het gecumuleerde inflatiepercentage van de gezondheidsindex op nationaal niveau hebben opgenomen. Het is immers de gezondheidsindex die voor een groot stuk het Belgische stelsel voor automatische loonindexering bepaalt. Voor een grote meerderheid van onze resultaten ligt de inflatie die voor de verschillende groepen werd berekend, hoger dan de gezondheidsindex. Twee redenen kunnen dit verschil verklaren.

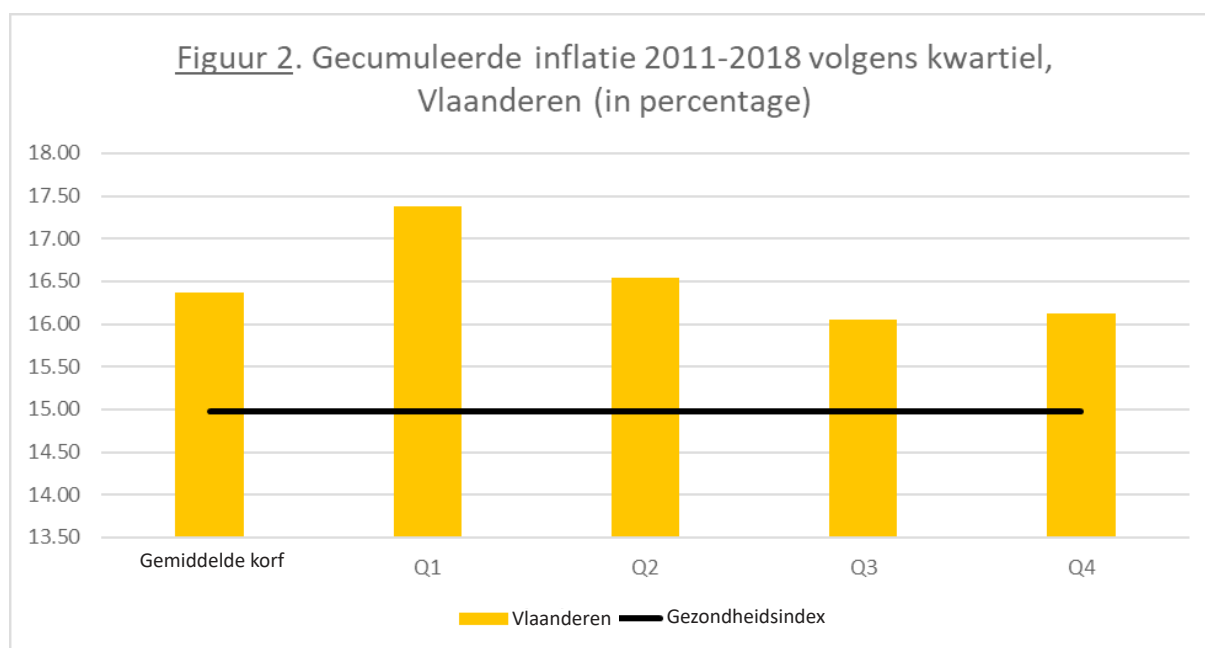
- De hier voorgestelde gezondheidsindex is gebaseerd op de afgevlakte gezondheidsindex, dat wil zeggen het gemiddelde van de voorbije vier maanden van de gezondheidsindex als basis 100, vermenigvuldigd met factor 0,98 (*Wet van 23 april 2015 tot verbetering van de werkgelegenheid*). Geïnteresseerden vinden meer details over de officiële reglementering in de administratie, op de website van Persopoint.
- In onze resultaten werd geen rekening gehouden met de kleine wijzigingen die de FOD Economie aanbracht bij de berekening van de gezondheidsindex, de afgevlakte gezondheidsindex en de consumptieprijzen. Statbel berekent deze indexen overigens maandelijks, met een tijdfactor tussen de wegingsschema's en de prijsgegevens. Dit breekt met de nominale vergelijkbaarheid van onze resultaten, want we stellen ons *a posteriori* zodanig op dat het HBO van het jaar t overeenstemt met de prijsschommelingen van het jaar t.

Als een inflatie uitgerekend wordt die hoger ligt dan de gezondheidsindex, betekent dat nog niet noodzakelijk dat de betrokken groepen aan koopkracht moeten inboeten. Om dit verlies aan koopkracht vast te stellen zou ook rekening moeten worden gehouden met de nominale evolutie van de lonen en de sociale uitkeringen in dezelfde periode voor de betrokken groepen, wat met onze analyse niet mogelijk is.¹¹ Voor deze specifieke kwestie verwijzen we de geïnteresseerde lezer naar andere analyses van de koopkracht in België, met name die van Defeyt (2019).

¹¹ We merken op dat, voor de periode 2007-2018, het gemiddelde pensioen in nominale termen met 50% en in werkelijke termen met 28% is gestegen (Hindriks en Baurin, 2019). Het verlies van koopkracht voor gepensioneerden ligt met andere woorden nog veraf.

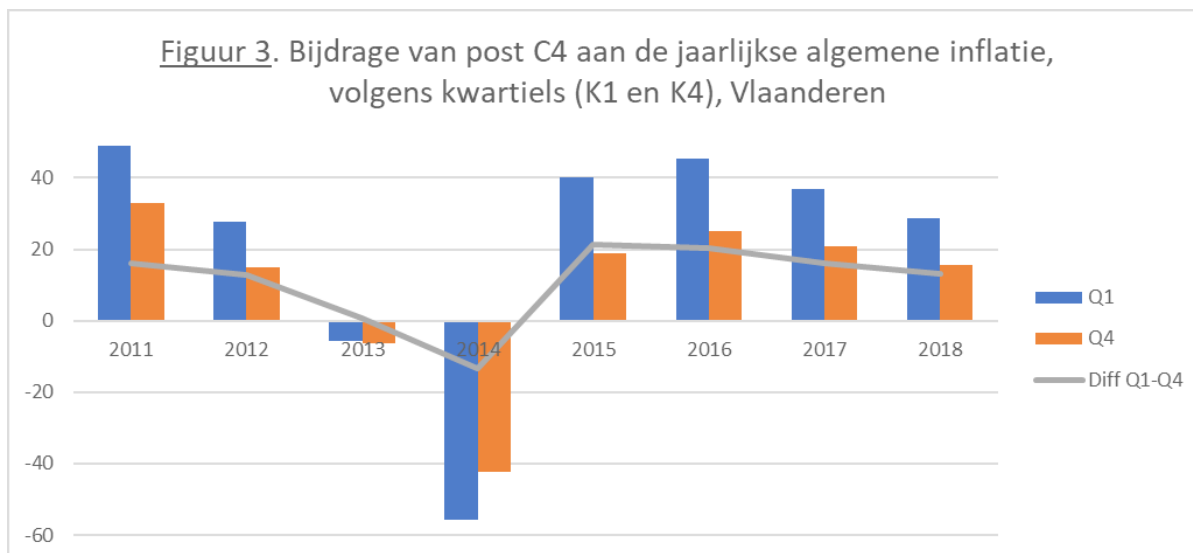
3.2 INFLATIE VOLGENS GEWEST

A) VLAANDEREN

We stellen vast dat de ongelijkheden inzake inflatie volgens inkomen in Vlaanderen uitgesprokener zijn dan op Belgisch niveau. De laagste inkomens kennen ook de hoogste inflatie. Het verschil kan voor het eerste kwartiel, ten opzichte van de beter gestelde huishoudens van het vierde kwartiel, even groot zijn als het equivalent van een bijkomend inflatiejaar. Verder kunnen we constateren dat de gecumuleerde inflatie van de gemiddelde korf in Vlaanderen (16,37%) hoger ligt dan de gecumuleerde inflatie van de Belgische korf (16,23%).

Onze analyse van de determinanten voor deze inflatieongelijkheden bevestigt de resultaten die Bodart en Hindriks (2013) voor België bekwamen. Vooral de uitgaven voor energie en huisvesting bepalen in Vlaanderen de inflatieongelijkheden volgens inkomen.

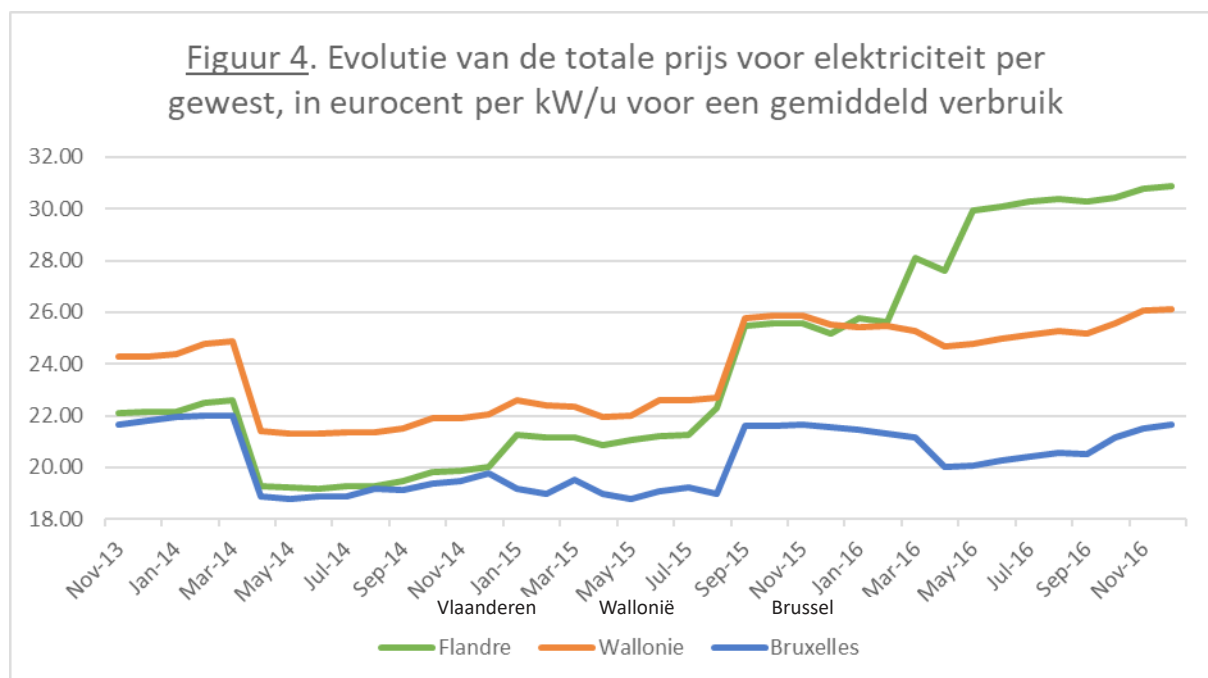
Post C4 (Huisvesting, Water, Elektriciteit, Gas en Brandstoffen) bedraagt gemiddeld 40,5% van de jaarlijkse prijschommelingen in absolute waarde voor K1 voor de periode 2011-2018 (met uitsluiting van 2013, een jaar van stabiliteit), tegenover 24,4% voor K4. Ondanks het feit dat we er bij onze berekeningen van uitgaan dat de prijzen op heel het grondgebied en voor verschillende inkomensniveaus dezelfde zijn, kunnen we zien dat de impact van deze prijschommelingen fors heterogeen is naargelang het product in kwestie al dan niet een relatief belangrijk bestanddeel is van de consumptie.

In post C4 zijn de uitgaven voor gas, elektriciteit en vloeibare brandstoffen de voornaamste determinanten voor 2011; de huurgelden daarentegen kenden tussen 2012 en 2014 een hoge inflatie¹². Tot slot zijn de prijzen voor elektriciteit in 2015, 2016 en 2017 het gevoeligste element voor arme huishoudens.

Dit kan verklaard worden door de wijzigingen die in de bestudeerde periode in de wetgeving betreffende de elektriciteitsprijzen werden doorgevoerd. Zo daalde de btw op elektriciteit in april 2014 van 21% naar 6%, wat in sterke mate bijdroeg tot een daling van de inflatie; en in september 2015 steeg de btw weer naar de oorspronkelijke 21%, met ditmaal een nieuwe stijging van de inflatie tot gevolg. Dit kan echter niet het element zijn dat, als het afzonderlijk wordt genomen, de ongelijkheden inzake inflatie tussen kwartielen in Vlaanderen zou verklaren, want deze btw-hervorming was nationaal. De Vlaamse huishoudens kenden in deze periode echter drie opeenvolgende stijgingen van de elektriciteitsprijs, na beslissingen van de regionale autoriteit. Op 1 maart 2016 steeg de prijs na een wijziging van het tarief voor de openbare dienstverplichting (ODV), een soort van compensatie

¹² De significante stijging van de huurgelden in januari 2014 stemt overeen met een wijziging van methodologie voor de registratie van huurprijzen. We kunnen hieruit dus niet afleiden dat de effectieve huurprijzen daadwerkelijk gestegen zijn, maar wel dat de statistische vertegenwoordiging van deze prijzen verbeterd is. Voor meer details verwijzen we de lezer naar Langhor (2014).

die privébedrijven ontvangen voor verliezen die ze mogelijk lijden door het feit dat ze als openbaar leverancier optreden. Op hetzelfde ogenblik werd overigens beslist om nog een taks in te voeren die het deficit ten gevolge van de groenestroomcertificaten moest aanvullen, nl. de *Turteltaks* – een verwijzing naar toenmalig Vlaams Minister van energie Annemie Turtelboom¹³. En op 30 april 2016 werd beslist om een einde te maken aan de 100 kW/u gratis elektriciteit per jaar per gezinslid. Dit viel echter samen met het ogenblik waarop de productieprijs op een historisch dieptepunt lag, wat het effect van deze maatregel matigde. Volgens onze berekeningen steeg de elektriciteitsprijs voor een gemiddeld Vlaams huishouden dat jaarlijks 3500 kW/u verbruikte, tussen juli 2015 en juli 2016 in totaal met 42%, d.w.z. van 21,26 eurocent per kW/u naar 30,29 eurocent per kW/u.

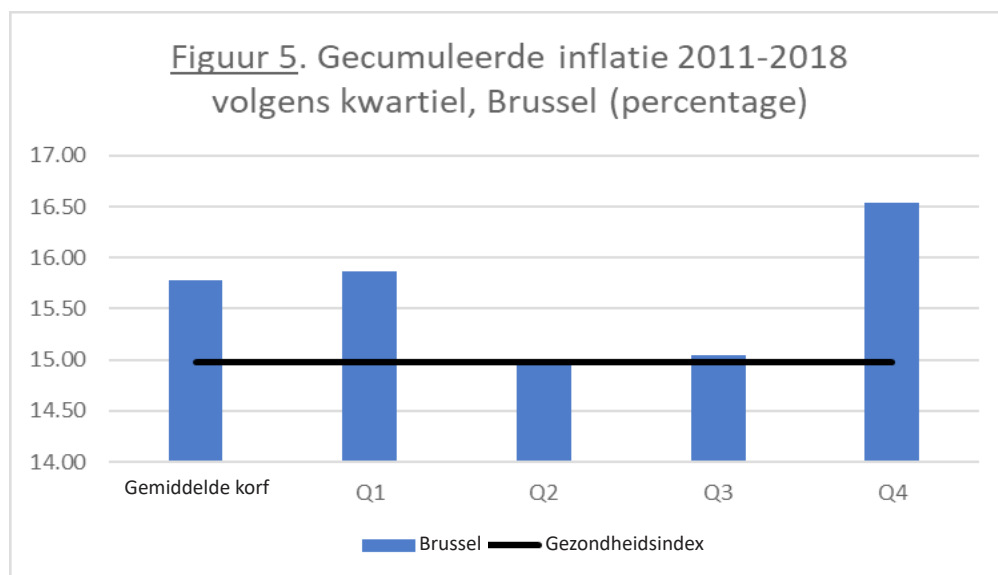

Ter herinnering: we bestuderen uitsluitend de veranderingen van prijs of hoeveelheid en maken geen uitvoerige analyse van de koopkracht. We berekenen hoe de afschaffing van de maatregel “gratis elektriciteit” in Vlaanderen de inflatie doet stijgen, maar het zou kunnen dat deze maatregel gepaard gaat met koopkracht compenserende maatregelen.

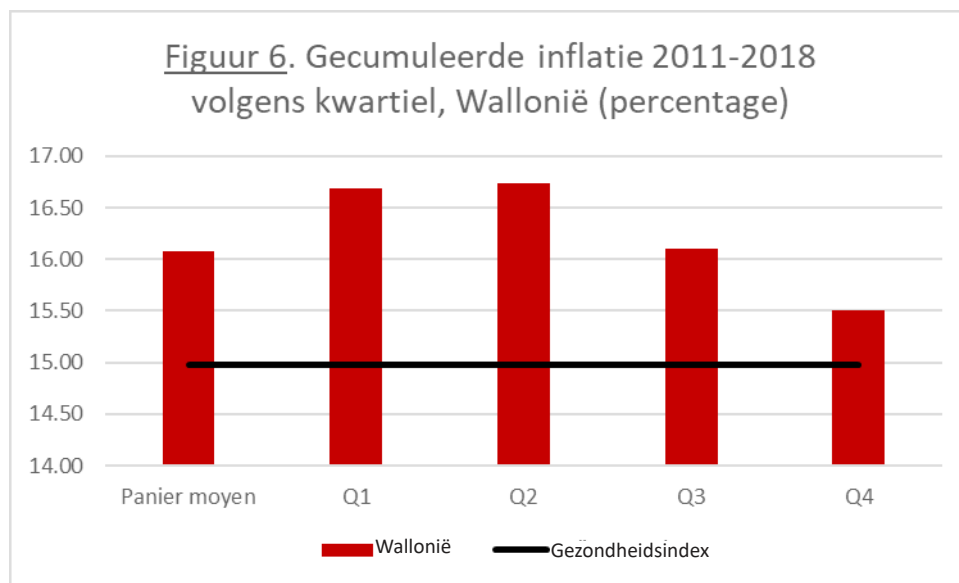
¹³ <https://www.levif.be/actualite/belgique/pourquoi-le-prix-de-l-electricite-explose-en-flandre/article-normal-451503.html>

B) BRUSSEL

Er is een opmerkelijk contrast tussen de inflatieongelijkheden in Vlaanderen, waar de inflatie voor hoge inkomens minder groot is, en Brussel, waar de inflatie voor hoge inkomens net groter is. Dat is verrassend, enerzijds omdat beide gewesten geografisch aan elkaar grenzen, en anderzijds omdat er tussen de gewesten zoveel pendelaars en verkeer is. Hier verwijzen we naar de territorialiteit van onze resultaten: het huishoudbudgetonderzoek is gebaseerd op het criterium woonplaats van de geënquêteerde om hem in een gewest onder te brengen. De consumptiekorf varieert dus op regionaal niveau, maar de prijzen zijn uniform in de verschillende gewesten. Brussel staat bekend om zijn vele pendelaars, die in Brussel consumeren en werken, maar in een ander gewest wonen (70% van de 324.000 pendelaars naar Brussel woont in Vlaanderen). Dit onderscheid tussen consumptieplaats en woonplaats verklaart de regionale verschillen in inflatie niet.

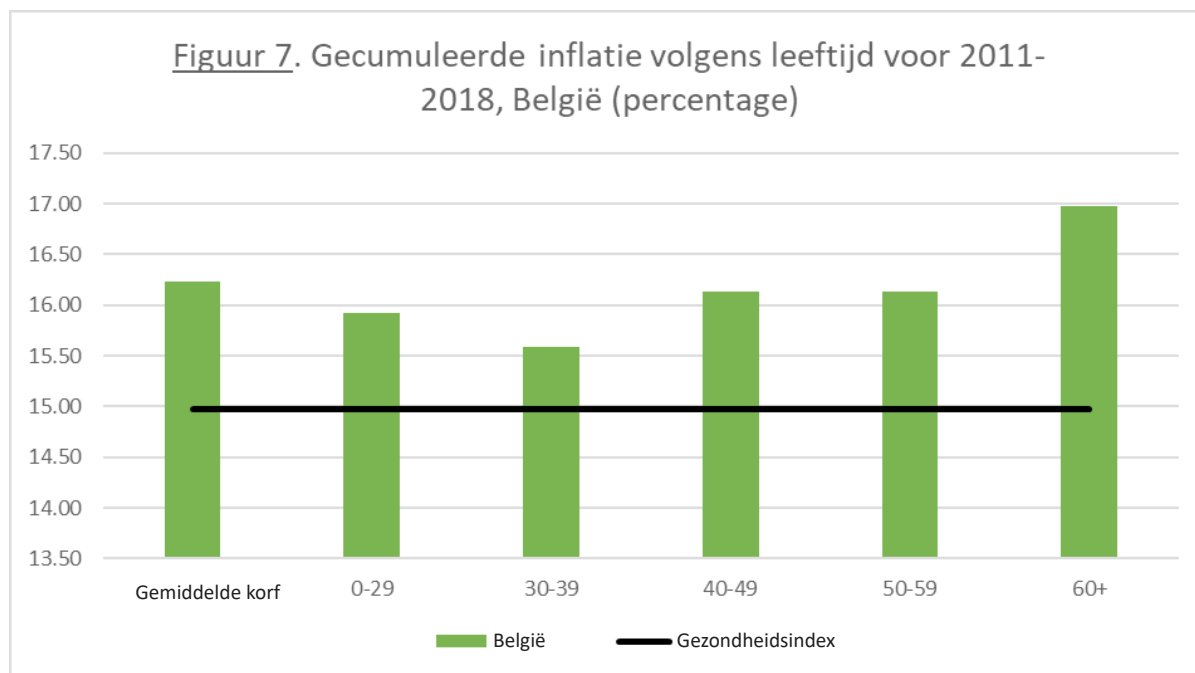
Blijkbaar ligt de inflatie in Brussel systematisch hoger voor huishoudens van het vierde kwartiel, wat zou kunnen wijzen op een significant structureel verschil in de consumptieprofielen van de Brusselse inwoners naargelang hun inkomen. Het feit dat de elektriciteitsprijs in Brussel veel minder fors stijgt dan in de andere twee gewesten, houdt de inflatie voor de lage inkomens beperkt (met een gecumuleerde inflatie van K1 van 15,87%, tegenover 17,38% in Vlaanderen). Elementen die het verschil in inflatie tussen het vierde kwartiel en het eerste kwartiel in Brussel verklaren, zijn de evolutie van de uitgaven in de post “Restaurants en hotels” in 2015, 2016 en 2017 en de uitgaven i.v.m. de post “Hoger onderwijs” in 2016.

C) WALLONIË

De ongelijkheden inzake inflatie in Wallonië zijn vergelijkbaar met die van Vlaanderen, met 16,69% inflatie voor het eerste kwartiel en 15,51% voor het vierde kwartiel. Het verschil tussen de kwartielen (K1-K4) bedraagt dus 1,18 procentpunt in het Waalse Gewest, tegenover 1,25 procentpunt in Vlaanderen. Wat de twee gewesten onderscheidt, zijn de verschillen in het niveau van gecumuleerde inflatie voor de lage inkomens: de huishoudens van het eerste kwartiel in Vlaanderen kenden een inflatie van 17,38%, tegenover 16,69% in Wallonië en 15,87% in Brussel.

In Wallonië stellen we overigens ook vast dat de voornaamste determinant voor de ongelijkheden inzake inflatie tussen het eerste en laatste kwartiel, de uitgaven in post C4 zijn (“Huisvesting, Water, Elektriciteit, Gas en Brandstoffen”).

3.3 INFLATIE VOLGENS LEEFTIJD

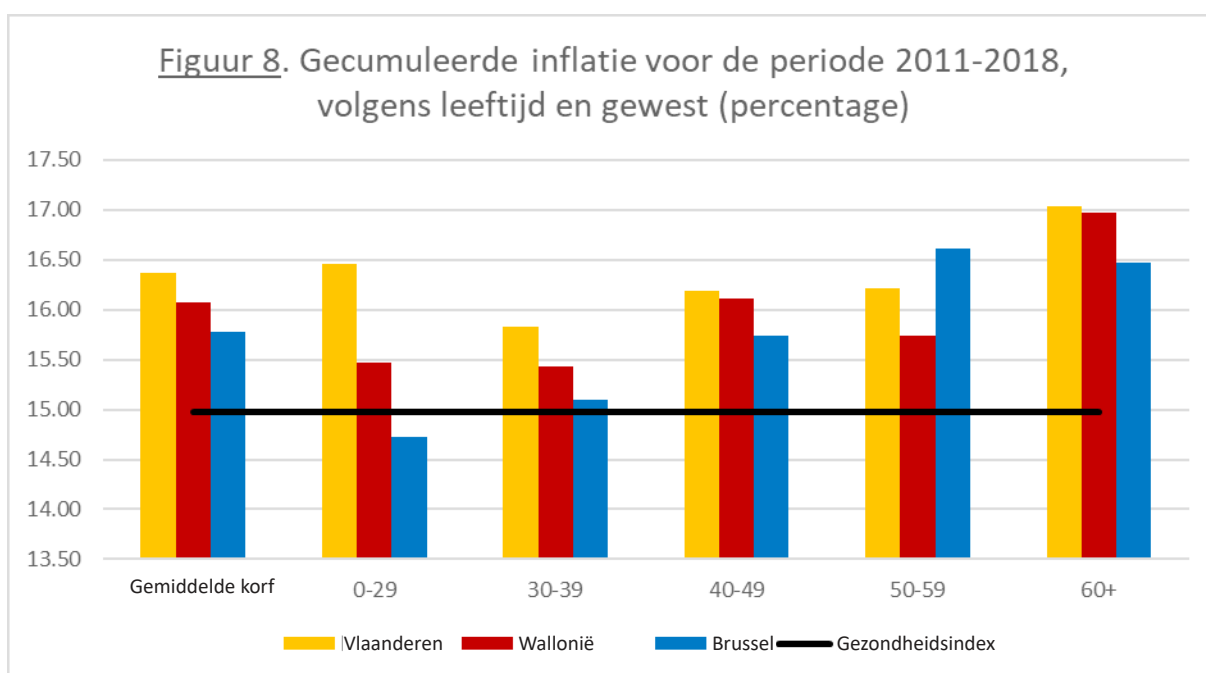
Als we de inflatie meten op basis van de consumptieprofielen volgens leeftijd, dan stellen we vast dat de inflatie bij de senioren (ouder dan 60) groter is, met een gecumuleerde inflatie van 16,98% voor de periode, tegenover een gecumuleerde inflatie van 15,59% bij de dertigers. Het inflatieprofiel volgens leeftijd heeft een U-vorm, met een daling van de inflatie tot de gemiddelde leeftijd en vervolgens een stijging van de inflatie vanaf die leeftijd, met een maximum bij de senioren. Dit inflatieprofiel volgens leeftijd op nationaal niveau bevestigt de resultaten die Bodart en Hindriks (2013) voor de periode 2000-2010 hadden bekomen.

Men zou kunnen denken dat de stijging van de prijzen voor rusthuizen verantwoordelijk is voor deze hogere inflatie bij senioren. Dit moet echter genuanceerd worden, want het HBO neemt ouderen van boven de 77 niet op in de steekproef, terwijl de gemiddelde leeftijd waarop ouderen naar een rusthuis gaan, in 2015 in België 82 jaar is. Het HBO bevaart overigens alleen privéhuishoudens, en dus geen rusthuizen. Dit werd besproken in de Indexcommissie, omdat de vakbonden hadden gewezen op een ondervertegenwoordiging van de uitgaven van ouderen.

Op basis van onze analyse van de determinanten voor de inflatieongelijkheden tussen senioren en dertigers, kunnen we voor de bestudeerde periode geen eenduidige verklarende factor naar voren schuiven. Post C4 bijvoorbeeld, betreffende de prijzen voor huisvesting en energie, vergroot het inflatieverschil tussen beide groepen (in 2011, 2012, 2017 en 2018), of maakt het net kleiner (in 2014,

2015 en 2016). Als we de inflatie volgens leeftijd op regionaal niveau beschouwen, zien we interessante verschillen. Vlaanderen heeft een inflatieprofiel volgens leeftijd dat aansluit bij het nationale niveau (een U-curve). Brussel heeft een inflatie die stijgt naarmate de leeftijd toeneemt en Wallonië heeft een inflatieprofiel dat tussen dat van Vlaanderen en Brussel ligt. Globaal genomen is de inflatie bij de Vlaamse senioren het hoogst (17,04%) en bij de Brusselse jongeren het laagst (14,72%).

Figuur 8. Gecumuleerde inflatie voor de periode 2011-2018, volgens leeftijd en gewest (percentage)

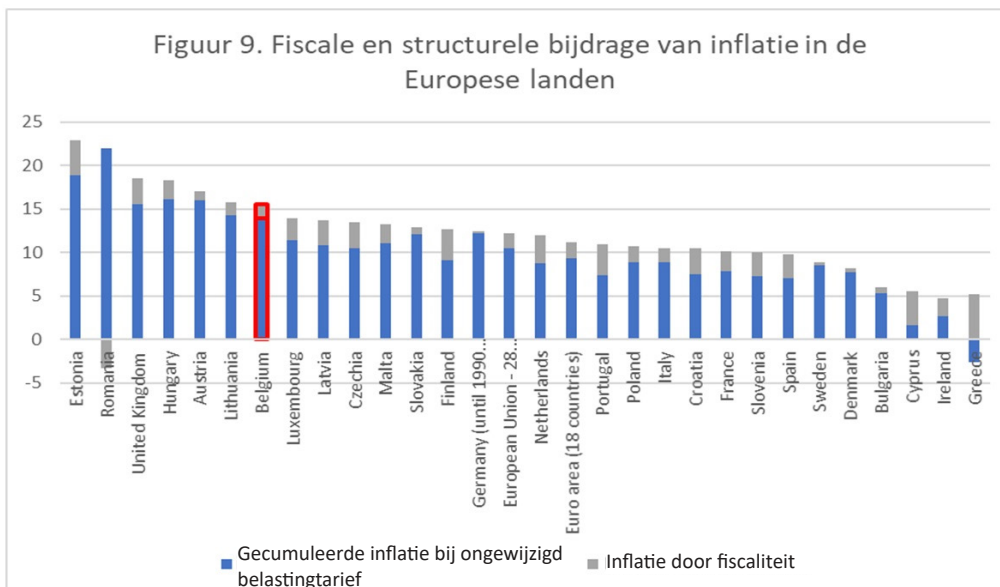

4. EUROPESE INFLATIE EN FISCALE BIJDRAGE

Onze analyse van de inflatieverschillen en dan vooral in Vlaanderen, beklemtoonde de rol van fiscale aanpassingen, onder andere via verbruiksbelastingen, als hoofddeterminanten voor de ongelijkheden tussen en binnen de gewesten. Dit deel analyseert hoe fiscaliteit de inflatie beïnvloedt in een Europees perspectief. Onderstaande grafiek splitst de schommelingen van de geharmoniseerde consumentenprijsindex (GCPI) op in een structurele component en een fiscale component (inflatie als gevolg van fiscale hervormingen).

De gegevens zijn internationaal vergelijkbaar doordat een gemeenschappelijke methodologie wordt gebruikt, die door Eurostat wordt gecoördineerd. De GCPI baseert zich dus niet op dezelfde boodschappenkorf als de tot nu toe gebruikte CPI. Eurostat publiceert overigens ook een GCPI bij ongewijzigde belasting. Deze moet de fiscale bijdrage aan inflatie neutraliseren, zodat we een structurele evolutie van de consumptieprijzen (bij ongewijzigd beleid) kunnen bestuderen. We stellen dat de fiscale bijdrage aan inflatie het verschil is tussen de gecumuleerde inflatie van de GCPI voor de periode 2011-2018 en de gecumuleerde inflatie van de GCPI bij ongewijzigde belasting. Een positieve (negatieve) fiscale bijdrage wijst erop dat de belastinghervormingen een positief (negatief) effect hadden op de inflatie.

België heeft met 15,52% voor die periode het zevende hoogste inflatiepercentage van de GCPI. Dat is hoger dan het Europese gemiddelde (12,40% voor de EU-28), maar ook dan het inflatiepercentage bij onze Franse (10,20%), Duitse (12,40%) en Nederlandse (11,93%) burens. Als we echter de fiscale component onder de loep nemen, zien we dat slechts 1,60 procentpunt van de Belgische inflatie te wijten is aan de fiscaliteit, terwijl het Europese gemiddelde 1,80% bedraagt, waarmee België in termen van fiscale inflatie maar op de 21e plaats komt. Dat doet vermoeden dat het feit dat de Belgische inflatie hoger ligt dan het Europese gemiddelde, hoofdzakelijk een structurele en niet zozeer fiscale oorsprong heeft.

5. CONCLUSIE

In hun studie toonden Bodart en Hindriks (2013) aan dat de gecumuleerde inflatie voor de periode 2001-2011 op Belgisch niveau voor de armsten 6 procentpunten hoger lag (32% inflatie voor het eerste inkomensdeciel, tegenover 26% voor het laatste inkomensdeciel). We voerden deze studie opnieuw uit, op regionaal niveau en voor de periode 2011-2018, die wordt gekenmerkt door een globaal genomen lager inflatieniveau dan tijdens het vorige decennium. We wijzen er overigens op dat de gegevens van het Huishoudbudgetonderzoek voor deze studie van betere kwaliteit zijn, doordat scandata van de supermarkten werden gebruikt en webscraping werd toegepast. Daardoor konden we de verschillen in consumptieprofielen tussen huishoudens van verschillende gewesten, inkomensgroepen en leeftijdscategorieën beter detailleren.

We stellen vast dat de inflatieverschillen kleiner zijn dan bij vorige studies. Als we op Belgisch niveau een analyse maken volgens de inkomens van het huishouden, komen we op een gecumuleerde inflatie van 16,86% tussen 2011-2018 voor de lage inkomens (eerste kwartiel), tegenover 15,97% voor de hoge inkomens (vierde kwartiel). De inflatieverschillen zijn gedeeltelijk afgevlakt door het feit dat kwartielen met elkaar worden vergeleken. Als we de resultaten van Bodart en Hindriks (2013) extrapoleren in inflatieverschillen tussen kwartielen, bekomen we immers een gecumuleerd inflatieverschil van 4,5 punten (in plaats van 6 punten). Concreet bedraagt de gemiddelde gecumuleerde inflatie van het eerste kwartiel 30,5% en van het laatste kwartiel 26%. Vervolgens tonen we aan dat deze inflatieverschillen hoofdzakelijk bepaald worden door de prijsstijgingen voor energie en huisvesting – die de armste huishoudens harder treffen.¹⁴

Verder stellen we vast dat er een inflatieverschil is tussen de gewesten, met een hogere gecumuleerde inflatie in Vlaanderen (16,37%) en een lagere inflatie in Brussel (15,78%); Wallonië ligt met 16,08% tussen beide in. We constateren dat deze inflatieverschillen hier ook verklaard kunnen worden door de uitgaven voor energie en huisvesting. In Vlaanderen bijvoorbeeld stegen de prijzen voor elektriciteit tussen 2013 en 2016 voor een gemiddeld gebruik met 40%, tegenover 8% in Wallonië en ... 0% in Brussel. We zouden kunnen denken dat dit regionale verschil beïnvloed is door de verschillen in fiscale maatregelen in de gewesten (met name op het vlak van elektriciteit).

We beëindigen de analyse met een fiscale opsplitsing van de inflatie (aan de hand van de GCPI), waaruit blijkt dat slechts 1,60 procentpunt van de Belgische gecumuleerde inflatie voor die periode, toegeschreven kan worden aan de fiscaliteit (hetzij 10% van de totale inflatie), terwijl het Europese gemiddelde 1,80 procentpunt bedraagt. Dat doet vermoeden dat de Belgische inflatie in een internationaal perspectief een in hoofdzaak structurele en geen fiscale oorzaak heeft.

¹⁴ Voor een uitvoerige behandeling van de evolutie van de elektriciteitsprijzen en de impact daarvan voor het huishoudbudget (op nationaal niveau), verwijzen we de lezer naar een recente studie van de CREG (2019), die niet alleen een onderscheid maakt volgens inkomen, maar ook aantoont dat de grootte van het huishouden (alleenstaande, eenoudergezin, ...) een doorslaggevende factor is voor energiearmoede.

Tot slot wordt de omvang van de ongelijkheden inzake inflatie blijkbaar afgezwakt in het tweede decennium van deze eeuw, maar dat heeft te maken met een globaal genomen lagere inflatie in de Eurozone. Er zijn nog steeds verschillen tussen de gewesten, leeftijdscategorieën en inkomens van de huishoudens. Die verschillen zijn toe te schrijven aan de energieprijzen, die in de gaten gehouden moeten worden.

6. BIBLIOGRAFIE

Baldini, M. (2005). "Inflation inequality in Italy". University of Modena and Reggio Emilia, unpublished.

Bodart, V., & Hindriks, J. (2006a). "Protéger le pouvoir d'achat à tout prix?" *Regards économiques* (45). Institut de Recherches Economiques et Sociales (IRES)

Bodart, V., & Hindriks, J. (2006b). "Les Belges sont-ils tous égaux face à l'inflation?" *Regards Economiques* (46). Institut de Recherches Economiques et Sociales (IRES)

Bodart, V., & Hindriks, J. (2013). "Les inégalités d'inflation selon l'âge et le revenu." *Regards Economiques*, (102). Institut de Recherches Economiques et Sociales (IRES)

Bogaert, M. (2016). "De index toegelicht". Nota Studiedienst van de ACLVB Liberale Vakbond.

CREG (2019). "Studie over het aandeel van de elektriciteits- en aardgasfactuur in het budget van de Belgische huishoudens in 2018". Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas.

Colavecchio, R., Fritsche, U., & Graff, M. (2011). "Inflation Inequality in Europe". Discussion Papers, *Macroeconomics and Finance Series Working Paper* nr. 2/2011.

Crawford, I., & Smith, Z. (2002). "aspecten of inflatie". London: Institute for Fiscal Studies.

De Menil, G., & Bhalla, S. S. (1975). "Direct measurement of popular price expectations". *The American Economic Review*, 169–180.

Defeyt, P. (2019). "Il a vraiment augmenté le pouvoir d'achat en Belgique? Non peut-être!". Institut pour un Développement Durable.

Du Caju, Ph, (2016), De vermogensverdeling in België: eerste resultaten van de tweede golf van de Household Finance and Consumption Survey (HFCS), *Economisch tijdschrift NBB*, september.

Friedman, M. (1968). "The Role of Monetary Policy." Presidential Address to American Economic Association. *American Economic Review*, Vol. 58, nr. 1, blz. 1–17.

Hindriks J. & V. Serse (2019), "Heterogeneity in the tax pass-through to spirit retail prices: Evidence from Belgium," *Journal of Public Economics*, Elsevier, vol. 176(C), blz. 142-160.

Hindriks, J. & A. Baurin (2019), “Financement des pensions: rétrospectives et perspectives”, *Reflets et perspectives de la vie économique*, 57, blz. 97-119

Hobijn, B. & Lagakos, D. (2003). “Inflation inequality in the United States”, Staff Report, nr. 173, Federal Reserve Bank of New York, New York, NY

Izquierdo, M., Ley, E., & Ruiz-Castillo, J. (2003). The plutocratic gap in the CPI: evidence from Spain. *IMF Staff Papers*, 50(1), 136-155.

Jonung, L. (1981). “Perceived and Expected Rates of Inflation in Sweden”. *American Economic Review*, 71(5), 961-968.

Kaplan, G., & Schulhofer-Wohl, S. (2016). Inflation at the Household Level (Working Paper nr. 22331).

Langhor, J. (2014). “De nieuwe nationale consumptieprijnsindex” *Economisch tijdschrift van de Nationale Bank van België*, (juni) blz. 49-65

Li, S., Wei, L., & Xu, Z. (2017). Dynamic asset allocation and consumption under inflation inequality: The impacts of inflation experiences and expectations. *Economic Modelling*, 61, 113-125.

Lucas Jr, R. E. (1972). Expectations and the Neutrality of Money. *Journal of Economic Theory*, 4(2), 103–124.

Lucas Jr, R. E. (1975). An equilibrium model of the business cycle. *Journal of Political Economy*, 83(6), 1113–1144.

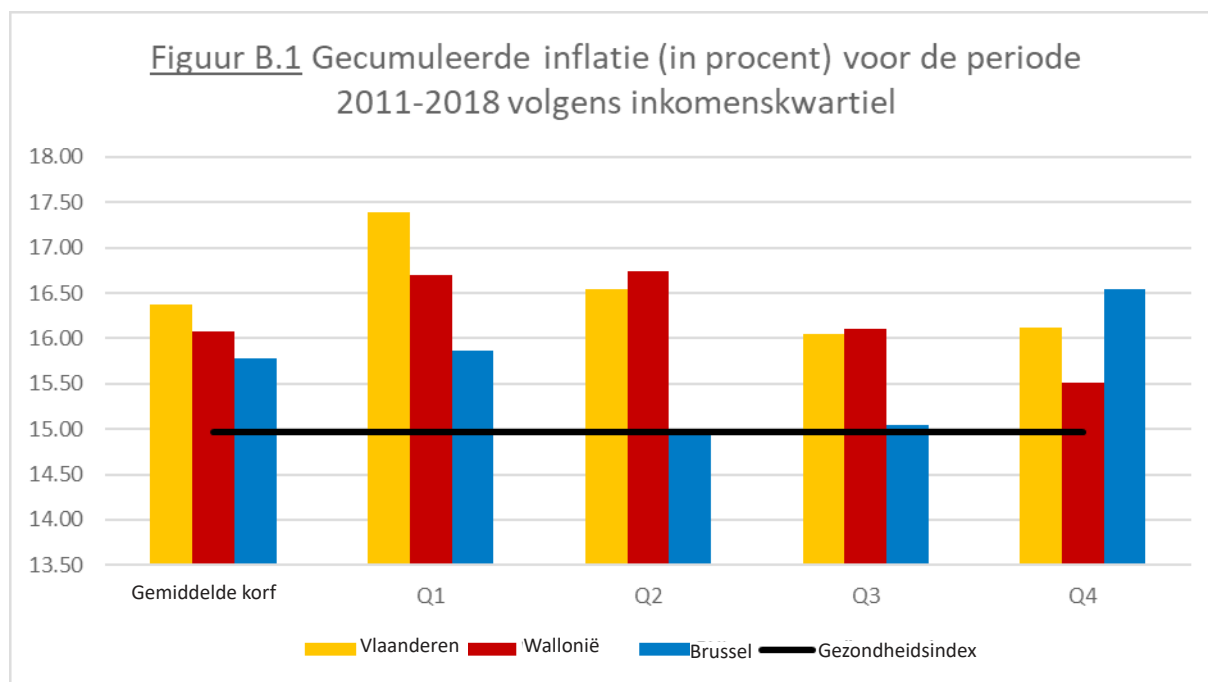
Oosthuizen, M. (2013). “Inflation Inequality in South Africa”. Development Policy Research Unit Working Paper 13/158. DPRU, University of Cape Town.

Phillips, W. (1958). “The Relation Between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861–1957”. *Economica* 25 (100) pp 283-299.

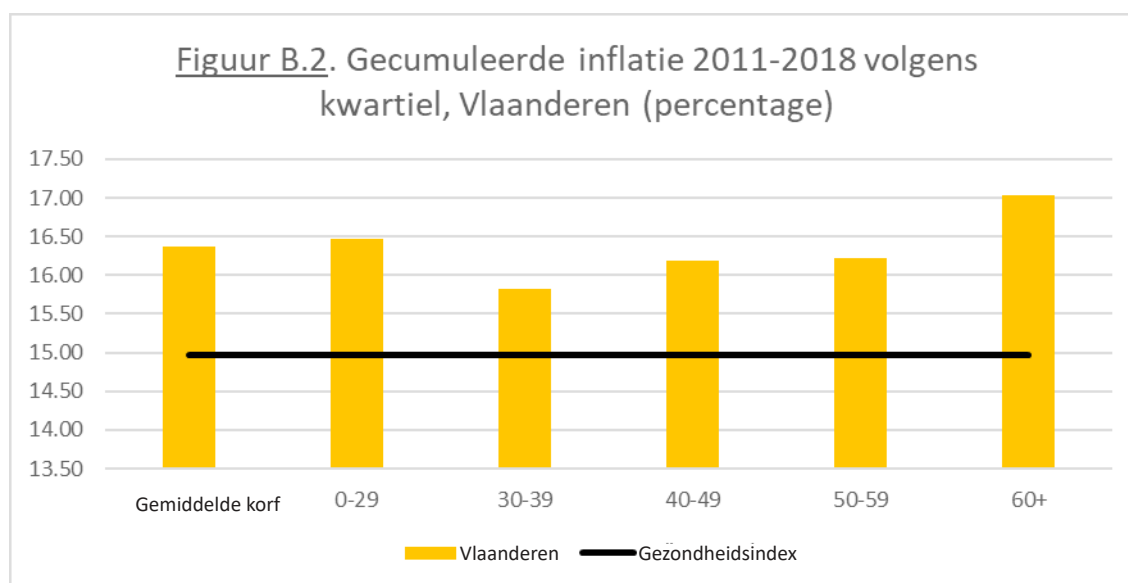
Varoudakis, A. (1995). Inflation, inégalités de répartition et croissance. *Economisch tijdschrift*, 46(3), 889-899.

7. BIJLAGEN

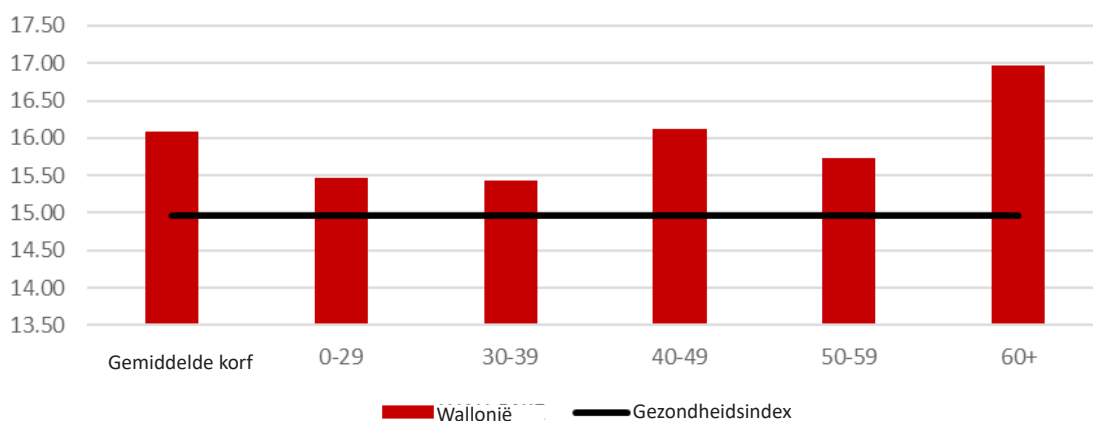
I. INFLATIE VOLGENS INKOMEN EN GEWEST

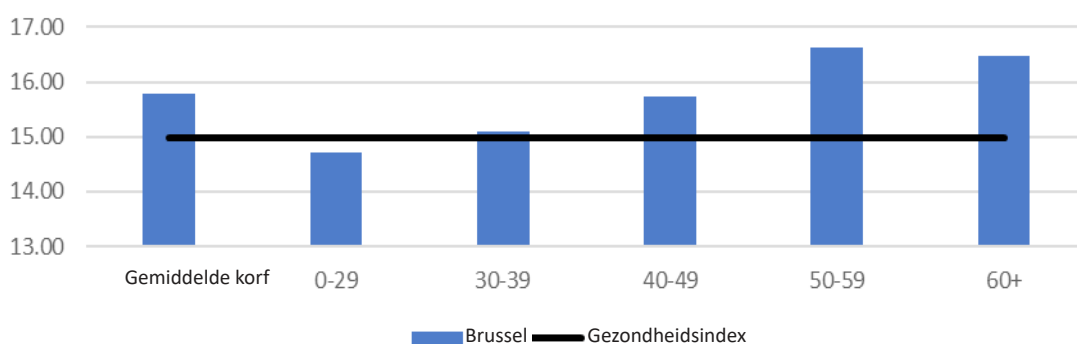
II. INFLATIE VOLGENS LEEFTIJD

Figuur B.3. Gecumuleerde inflatie 2011-2018 volgens kwartiel, Wallonië (percentage)

Figuur B.4. Gecumuleerde inflatie 2011-2018 volgens kwartiel, Brussel (percentage)

III. OVERZICHTSTABEL¹⁵

Groep	BELGIË	VLAANDEREN	WALLONIË	BRUSSEL
GEMIDDELDE KORF	16.23	16.37	16.08	15.78
0-29	15.92	16.46	15.47	14.72
30-39	15.59	15.82	15.43	15.10
40-49	16.13	16.18	16.11	15.74
50-59	16.13	16.22	15.73	16.62
60+	16.98	17.04	16.97	16.47
K1	16.86	17.38	16.69	15.87
K2	16.48	16.54	16.74	14.99
K3	16.07	16.05	16.10	15.04
K4	15.97	16.13	15.51	16.54

IV. DE “AANWEZIGHEID VAN DE RENTENIERS”

2016 HBO Gemiddelde uitgaven voor de post “Fictieve huurgelden” (€)	Gemiddelde	Inkomens lager dan kwartiel 25	Inkomens tussen kwartiel 25 en kwartiel 50	Inkomens tussen kwartiel 50 en kwartiel 75	Inkomens hoger dan kwartiel 75
België	5670.9	2933.0	4938.9	6500.6	8308.0
Vlaanderen	6190.2	3687.5	5562.3	7004.7	8498.7
Wallonië	5496.2	2694.9	4661.2	6371.3	8252.8
Brussel	3536.0	907.5	2541.1	3742.8	6902.0

15 De in het rood (of groen) weergegeven waarden zijn de 10% hoogste (laagste) waarden.

V. SOCIALE TARIEVEN

We houden rekening met het effect van de sociale tarieven. Het sociale tarief is een mechanisme met een voorkeurtarief waarmee gegarandeerd moet worden dat kwetsbare personen toegang hebben tot energievoorziening. Volgens het rapport van de CREG (2019) geniet in 2018 ongeveer 9% (5%) van de Belgische huishoudens van het sociale tarief voor elektriciteit (gas). Om de zes maanden bepaalt de CREG dit tarief voor gas en elektriciteit op basis van de marktontwikkeling, en er geldt één enkel tarief voor heel het grondgebied.

De onderstaande twee grafieken vergelijken de evolutie van de prijzen voor gas en elektriciteit met de evolutie van de sociale tarieven voor gas en elektriciteit. Deze sociale tarieven kennen een uiteenlopende evolutie. Dat zou een gevolg moeten hebben voor de maatschappelijke ongelijkheid op het vlak van inflatie voor zover, als eerste hypothese, deze sociale tarieven hoofdzakelijk van toepassing zijn voor het eerste kwartiel (maar dat is niet automatisch zo, want personen met een handicap uit de hogere kwartielen kunnen ook een sociaal tarief krijgen).

De FOD Economie werkt aan een raming van de spreiding van de sociale tarieven volgens het inkomen van de huishoudens. Verder moet erop gewezen worden dat de impact van het sociale tarief op de inflatie positief kan zijn, als het sociale tarief sneller stijgt of minder snel daalt dan de gewone prijs. Uit figuur A hierna blijkt dat het sociale tarief voor gas vóór 2016 in feite minder snel daalt dan de gewone prijs. Dat is niet het geval voor het sociale tarief voor elektriciteit, dat in die periode vrij stabiel blijft (los van de btw-verlaging in 2014-2015), terwijl de elektriciteitsprijs steeg (los van de btw-verlaging in 2014-2015).

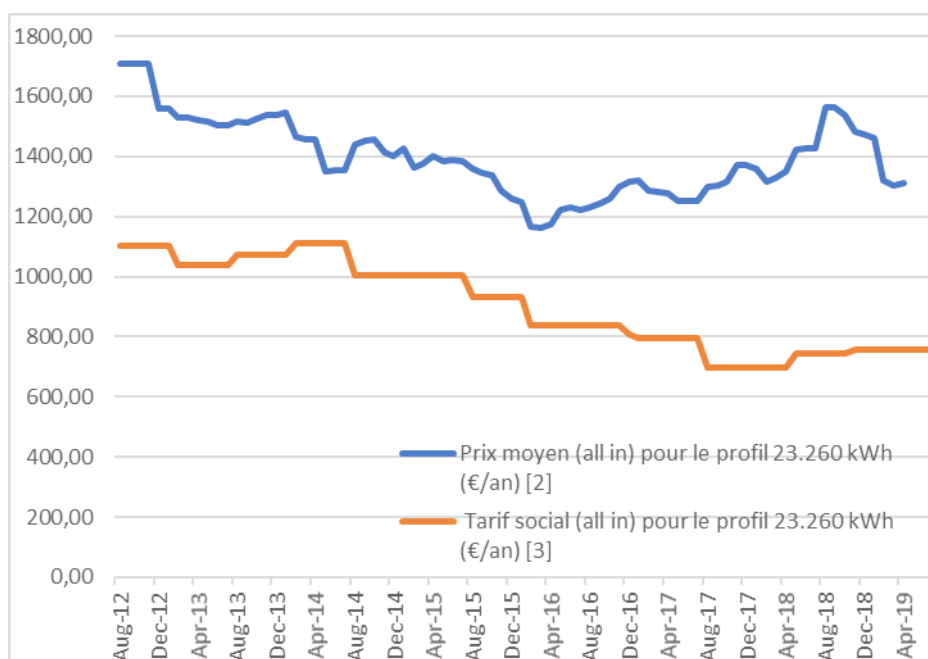
We hebben de inflatie van het sociale tarief voor elektriciteit voor de periode in kwestie berekend en die vergeleken met de algemene inflatie van de elektriciteitsprijs die we bij onze berekeningen hebben gebruikt.

Voor het sociale tarief voor elektriciteit hebben we de evolutie van de elektriciteitsprijs voor het eerste kwartiel geraamd op het rekenkundige gemiddelde, voor elk jaar, van de inflatie van het sociale tarief (gegevens van de CREG) en de inflatie van de algemene elektriciteitsprijs (gegevens van Statbel). Het resultaat is een inflatie gecumuleerd met het sociale tarief voor elektriciteit van 16,05% voor het koninkrijk in de betrokken periode, tegenover 16,86% als we het sociale tarief voor elektriciteit terzijde laten. Als met het sociale tarief voor elektriciteit rekening wordt gehouden, heeft dat ook tot gevolg dat de sociale ongelijkheid inzake inflatie op Belgisch niveau wordt opgeheven, met een gecumuleerde inflatie van 16,05% voor het eerste kwartiel tegenover een gemiddelde gecumuleerde inflatie van 16,23% voor alle inkomens.

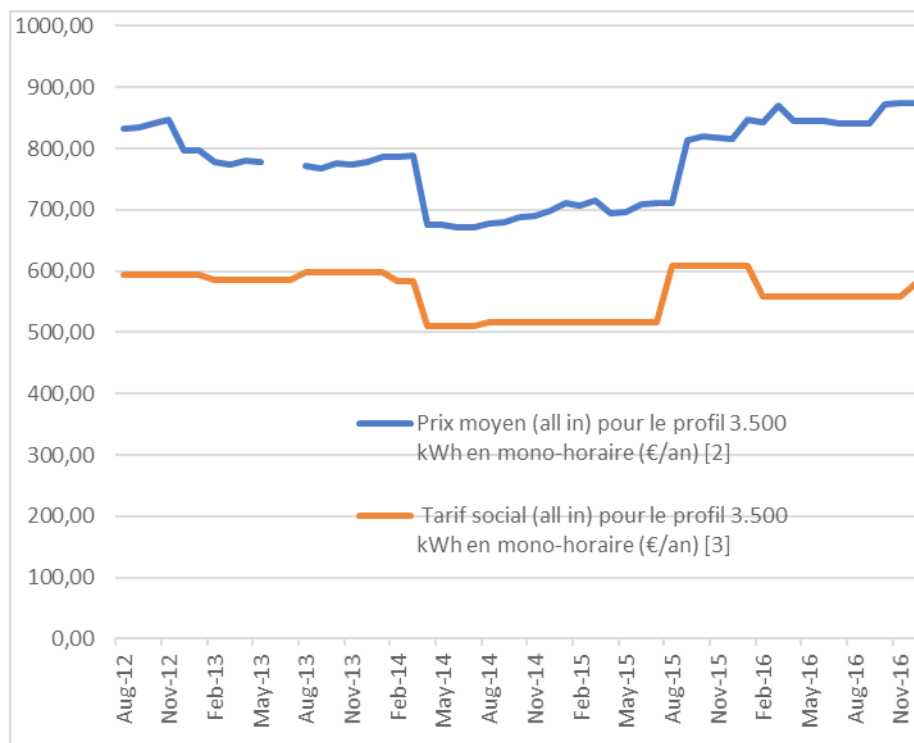
Voor het sociale tarief voor gas (waarvan in 2018 ongeveer 5% van de huishoudens geniet) hebben we de evolutie van de gasprijs voor het eerste kwartiel geraamd op een gewogen gemiddelde van de evolutie van het sociale tarief voor gas (gegevens van de CREG) en de evolutie van de algemene gasprijs (gegevens van Statbel). Het gewicht van het sociale tarief voor gas bedraagt in onze raming 20% om overeen te stemmen met het feit dat een vijfde van een kwartiel er in 2018 van geniet (hetzij 5% van de bevolking als we ervan uitgaan dat alle gerechtigden op een sociaal tarief in het eerste kwartiel zitten).

Het resultaat is een gecumuleerde inflatie voor de periode van 16,13% als we rekening houden met de sociale tarieven voor gas en elektriciteit, tegenover 16,23% als we het sociale tarief voor gas en elektriciteit terzijde laten.

Figuur A: gemiddelde prijs en sociaal tarief voor gas

Bron: CREG

Figuur B: Gemiddelde prijs en sociaal tarief voor elektriciteit

Bron: CREG

VI. REGIONALISERING VAN DE ELEKTRICITEITSPRIJS

We hebben geanalyseerd in hoeverre onze resultaten gevoelig zijn als regionale gegevens van de evolutie van de elektriciteitsprijs gebruikt worden. We hebben de regionale gegevens voor de elektriciteitsprijs gebruikt die beschikbaar zijn sinds de regionalisering in 2014, om voor Vlaanderen, Brussel en Wallonië de jaarlijkse inflatie van de elektriciteitsprijs te berekenen. We kwamen op een regionale inflatie voor 2014, 2015 en 2016 en projecteerden deze op onze resultaten. Voor de jaren vóór 2014 en de jaren na 2016 hebben we de inflatie van de elektriciteitsprijs van Statbel gebruikt, die een gemiddelde inflatie is voor het rijk.

Verder moet worden opgemerkt dat de regionalisering, naargelang van de regionale overheid voor de regulering van de markt, bij de ramingen van de elektriciteitsprijs tot verschillende methodologische keuzes geleid kan hebben. Voor meer informatie hierover verwijzen we de lezer naar het verslag van de CWaPE (2019).¹⁶

In Vlaanderen is de inflatie van de elektriciteitsprijs het sterkst, met als gevolg dat de maatschappelijke ongelijkheid op het vlak van inflatie nog groter is in vergelijking met onze vorige analyse, gebaseerd op een gelijke inflatie van de elektriciteitsprijs voor de regio's. De kwartielafstand (K1-K4) voor het gecumuleerde inflatiepercentage voor de periode stijgt van 1,14 procentpunt naar 1,45 procentpunt. Dat is het gevolg van het feit dat het aandeel van de uitgaven voor elektriciteit in het gezinsbudget groter is voor gezinnen met een laag inkomen.

Prijsgegevens voor elektriciteit	Regionaal	Nationaal
VLAANDEREN	16.66	16.37
K1	17.81	17.38
K2	16.88	16.54
K3	16.31	16.05
K4	16.36	16.13

In Wallonië zijn de maatschappelijke ongelijkheden op het vlak van inflatie in de regio minder uitgesproken als met de regionale prijsgegevens rekening wordt gehouden. Dat wordt verklaard doordat de elektriciteitsprijs in Wallonië in vergelijking met het nationale gemiddelde een lagere inflatie heeft. Dat met de regionale elektriciteitsprijzen rekening wordt gehouden, heeft met andere woorden tot gevolg dat de inflatie voor alle Waalse kwartielen lager ligt zonder dat echter de sociale structuur van de inflatie verandert, met een hogere inflatie voor tussenliggende inkomens (K2-K3).

¹⁶ CWaPE – Commission Wallonne pour l'Énergie (2019). Analyse des prix de l'électricité et du gaz naturel en Wallonie sur la période janvier 2007 à juin 2019 (Analyse van de prijs voor elektriciteit en aardgas in Wallonië voor de periode januari 2007 tot juni 2019). RAPPORT CD-19i05-CWaPE-0067: Namen.

Prijsgegevens	Regionaal	Nationaal
WALLONIË	15.26	16.08
K1	15.50	16.69
K2	15.75	16.74
K3	15.32	16.10
K4	14.88	15.51

In Brussel geldt dat (net zoals in Wallonië), als rekening wordt gehouden met de regionale elektriciteitsprijs, de inflatie algemeen daalt voor alle kwartielen zonder dat de sociale structuur van de inflatie verandert.

Prijsgegevens	Regionaal	Nationaal
BRUSSEL	15.08	15.78
K1	14.96	15.87
K2	14.23	14.99
K3	14.27	15.04
K4	15.98	16.54

Regionaal differentiëren van de elektriciteitsprijs leidt voornamelijk tot een verhoging van de interregionale verschillen op het vlak van inflatie. Door voor onze berekeningen de nationale evolutie van de elektriciteitsprijs te gebruiken, bleef de forse stijging van de prijs in Vlaanderen immers onopgemerkt doordat hij opging in de matigere evolutie van de prijzen in Wallonië en Brussel. Door de regionalisering van de elektriciteitsprijs stijgt de gecumuleerde inflatie in Vlaanderen van 16,37% tot 16,66%, maar daalt de gecumuleerde inflatie in Brussel van 15,78% tot 15,08% en in Wallonië van 16,08% tot 15,26%.

